

גבולות היחידה: בראשית פרק י"ח פסוקים א'-ח'

נושא היחידה: אברהם מכניס אורחים

כתב: יאיר לבני

כללי:

ביחידה זו נלמד על הכנסת האורחים של אברהם אבינו. נלמד על החריצות והזריזות שלו בהכנסת האורחים, למרות מצבו הרפואי בעקבות ברית המילה. נלמד על כך שהוא משתף את בני משפחתו בעשיית המצווה, ונלמד מהי הכנסת אורחים מיטבית.

פתיחה:

בפתיחה, ניזכר בעיקר במצבו של אברהם – גיל, מצב רפואי וכיצד אמור להתנהג אדם במצבו.

נשאל את התלמידים מספר שאלות:

1. מי יודע בן כמה אברהם כרגע? (99)
2. מה אברהם עשה בסוף הפרשה הקודמת? (ברית מילה)
נזכיר שברית מילה זה סוג של ניתוח, כואב, במיוחד בגילו המבוגר של אברהם.
3. מה אמור לעשות בן אדם בגילו של אברהם לאחר שהוא עובר ניתוח רפואי? (אולי תלמידים ראו סבא/סבתא שלהם, ביקרו אותם בבית חולים וכדומה).
במצב כזה, נדרשת בעיקר שכיבה, מנוחה מפעילות.

לאחר שנזכרנו מה עבר על אברהם בשיעור הקודם וכיצד הוא מרגיש כעת ומה הוא אמור לעשות (או לא לעשות) כעת, ניכנס לפסוקים ונראה מה אברהם עושה.

לימוד הפסוקים:

פסוק א'

המורא יקרא את הפסוק הראשון: **"וַיֵּרָא אֵלָיו ה', בְּאֵלָיו מִמָּרָא; וְהוּא יוֹשֵׁב**

פֶּתַח-הָאֵהָל, כְּחֶם הַיּוֹם."

– ויסביר את תחילתו - ה' מתגלה אל אברהם - כלומר, בעקבות ברית המילה, ה' בא לבקר את אברהם (ביקור חולים), וכן בתור שכר על המצווה הקשה שאברהם קיים.

ומה עושה אברהם? זוכרים מה אמרנו שהוא אמור לעשות? – לשכב.

התלמידים יקראו את פסוק א', וימצאו מה עושה אברהם - הוא יושב.

איפה? בפתח האוהל.

מה מזג האוויר? "כחום היום".

אברהם לא מתנהג כפי שציפינו, מדוע? מדוע הוא לא נח בתוך האוהל, בצל?

תשובה: אברהם מחפש אורחים! אברהם יודע שהרבה אנשים עוברים ליד האוהל שלו (לא סתם, הוא בנה שם את האוהל...), והוא חושש שמישהו יעבור ליד האוהל שלו, ומפני שהוא ינוח באוהל, הוא לא יראה אותו ולא יארח אותו.

כאן כבר אנחנו נפגשים עם כוחו וגבורתו של אברהם! למרות גילו המבוגר, מצבו הבריאותי, ומזג האוויר השורר, הוא יושב ומחכה לאורחים, ממש כמו שאנחנו מחכים למישהו חשוב לנו

המורה ישאל בכיתה: האם גם לנו יש מקרים שבהם אנו ממתנים ומצפים למישהו חשוב? (סבא וסבתא, אבא ואימא שיחזרו מהעבודה, ועוד) כיצד אנו ממתנים להם? (יושבים ליד הדלת, מחכים בחוץ וכו') כך גם אברהם יושב ומצפה לאורחים שיבואו.

המורה ישאל: ואם יגיעו אורחים, מה הוא יעשה? מן הסתם, הוא יאמר למשרתיו שיכניסו אותם, כי הוא קצת לא מרגיש טוב...

וכאן נעבור לפסוקים הבאים:

בשלב הראשון – המורה יקרא את פסוקים ב'-ח', כאשר את תחילת פסוק ב' הוא יקרא לאט, בקריאה רגילה, ומהמילים "וירא וירץ לקראתם" – הוא יקרא במהירות את כל הפסוקים. (ב'-ח'), כשהוא מדגיש את המילים: "וירץ", "וימהר", "מהרי", "רץ", "וימהר".

ב. וַיֵּשֶׁא עֵינָיו, וַיֵּרָא, וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים, נֹצְבִים עָלָיו; וַיֵּרָא, וַיֵּרָץ
לְקִרְאָתָם מִפֶּתַח הָאוֹהֶל, וַיִּשְׁתַּחוּ, אַרְצָה

ג. וַיֹּאמֶר: אֲדֹנָי, אִם-נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ--אֵל-נָא תַעֲבֹר, מֵעַל עֲבֹדְךָ

ד. יִקַּח-נָא מַעֲט-מִים, וְרָחֲצוּ רַגְלֵיכֶם; וְהִשְׁעֵנוּ, תַּחַת הָעֵץ

ה. וְאִקְחָה פֶתֶלֶת-לֶחֶם וְסַעֲדוֹ לְבַכֶּם, אַחֵר תַּעֲבֹרוּ--כִּי-עַל-כֵּן עֲבַרְתֶּם,
עַל-עֲבֹדְכֶם; וַיֹּאמְרוּ, כֵּן תַּעֲשֶׂה כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ

ו. וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֱלֹהָה, אֶל-שָׂרָה; וַיֹּאמֶר, מִהֲרִי שְׁלֹשׁ סָאִים קֶמַח סֹלֶת--לוֹשִׁי, וְעֲשִׂי עֲגוֹת .

ז. וְאֶל-הַבֶּקֶר, רֵץ אַבְרָהָם; וַיִּקַּח בֶּן-בֶּקֶר רֶה וְטוֹב, וַיִּתֵּן אֶל-הַנֶּעֶר, וַיִּמְהַר, לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ .

ח. וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחֹלֶב, וּבֶן-הַבֶּקֶר אֲשֶׁר עָשָׂה, וַיִּתֵּן, לַפְּנִיָּהִם; וְהוּא-עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ, וַיֹּאכְלוּ.

לאחר הקריאה, המורה ישאל את התלמידים:

האם קראתי כרגיל? מה היה שונה בקריאה שלי? קראת מהר.

מדוע קראתי כך? כי כך עשה אברהם.

איך אתם יודעים שאברהם מיהר? וכאן נפנה את התלמידים לחפש בפסוקים ביטויים של מהירות וריצה ולסמן אותם.(מרקר/הקפה במעגל).

התלמידים יצטרכו לסמן את המילים המופיעות לעיל (בכיתות שבהם לא מסמנים על החומש, אפשר להזמין תלמידים לכתוב על הלוח את המילים שמצאו).

עוד לפני שראינו מה בדיוק אברהם עושה, אנו מבינים שהוא פועל במהירות. אפשר לשאול את התלמידים – מדוע?

הוא רוצה להכניס את האורחים שנמצאים בחוץ, בחום. הוא דואג להם.

אולם, ניזכר שוב במצבו של אברהם – מבוגר, במצב רפואי לא קל (כדאי להציג כיצד אברהם מתרומם מכיסאו ומדדה בריצה לעבר האורחים המגיעים, ומשם לאוהל וכו', כשהוא אוחז ברגלו/משמיע אולי קולות של כאב – כדי שהתלמידים יבינו שזה לא היה קל בכלל).

לאחר שהבנו את "מנגינת הכתוב" – הכוונה: מהי האווירה בפסוקים אלו - נקרא אותם וניכנס בעצמנו לתוך ההתרחשות, ואז ניכנס ללימוד פסוק-פסוק.

פסוקים ב'-ג'

אברהם רואה שלושה אנשים (לא מלאכים...¹), והוא רץ ומשתחוה אליהם במחווה של כבוד, הוא קד קידה.

לאחר מכן, הוא פונה אליהם בביטוי מכבד - הוא קורא להם "אדוני" – האדונים שלי, ומבקש מהם שלא ימשיכו ויעברו את האוהל שלו, אלא ייכנסו להתארח אצלו.²

מכאן נחלק את הפסוקים למספר קבוצות, נכתוב אותם על הלוח, ונבקש מהתלמידים למצוא מה אברהם נתן לאורחים בכל פסוק:

המורה ירשום את רשימת הפסוקים, והתלמידים יקראו את הפסוקים בעצמם ויאמרו למורה מה לכתוב בכל פסוק. אפשר גם להכין מהמשפטים שבצד שמאל מעין "בנק תשובות", כדי להקל על התלמידים, והם רק יצטרכו למצוא באיזה פסוק נמצא כל דבר. (אפשר במקום בנק תשובות, לתת לתלמידים את התמונות שמופיעות בנספח, והם יצטרכו למצוא היכן מופיעה כל תמונה, באיזה פסוק, ומה המשמעות שלה בהכנסת האורחים של אברהם.)

פסוק ד': אברהם מציע להם להישען תחת העץ ולקחת מים לרחוץ את הרגליים.

פסוק ה': אברהם ממשיך להציע שייתן להם פת לחם.

פסוק ו': אברהם מבקש משרה שתכין עוגות.

פסוק ז': אברהם מבקש מהנער להכין בן בקר.

פסוק ח': אברהם נותן לאורחים חמאה וחלב ואת שאר האוכל שהכינו לו, וגם עומד עליהם.

לאחר שכתבנו על הלוח את הדברים הנ"ל שהתלמידים מצאו בפסוקים, נעמיד את הפרטים הנ"ל בצורה שונה.

¹ סביר להניח שיהיו תלמידים שכבר ידעו ויאמרו שהם מלאכים, אולם חשוב לציין שכרגע אברהם לא יודע את זה, והוא מכניס אותם כאנשים רגילים, כפי שאפשר לדייק מהפסוק "שלושה אנשים". דבר זה גם מוסיף לגדולת המעשה של אברהם, לעומת מצב שבו היה יודע שהם מלאכים – היה לו יותר קל לקום ולארח אותם...

² יש פירוש המובא ברש"י, שלפיו אברהם אמר את זה לה', מכיוון שה' מתגלה אליו. אברהם מבקש ממנו לעצור את ההתגלות האלוקית. אפשר לומר לילדים "את הלימוד תורה של אברהם עם ה'", כדי להכניס את האורחים. מכאן, שגדולה הכנסת אורחים יותר מההתגלות של ה'.

ד'ה' – מה אברהם מציע	ו'ח' – מה אברהם נותן
להישען תחת העץ ולקחת מים לרחוץ את הרגליים, פת לחם.	אברהם מבקש משרה שתכין עוגות. אברהם מבקש מהנער להכין בן בקר. אברהם נותן לאורחים חמאה וחלב ואת שאר האוכל שהכינו לו, וגם עומד עליהם.

נשאל את התלמידים: האם אברהם הציע יותר או נתן יותר?

ברור לעין שאברהם הציע רק מים ולחם, אבל נתן ארוחה כיד המלך.

נשאל את התלמידים: מדוע?

- אברהם מלמד אותנו, שחלק מהכנסת האורחים זה לא רק לתת אוכל ושתייה, אלא גם לתת הרגשה טובה...
וכשאדם רואה איש זקן שגם צולע על רגלו ומציע לו ארוחה דשנה, סביר להניח שאותו אדם לא ירגיש בנוח, ואולי אפילו לא ירצה להיכנס.
אולם אברהם מציע מעט, כדי לגרום לאורחיו הרגשה נעימה, ולאחר מכן מגיש להם את כל הארוחה.
- נקודה נוספת – חז"ל מציינים את אברהם ש"אמר מעט ועשה הרבה" – זה משפט עקרוני וחשוב. נכתוב אותו על הלוח, בהקשר למה שהסברנו על הכנסת האורחים, אולם גם נוסיף ונסביר שזה משפט נכון וחשוב לכל החיים. יש אנשים שמדברים ומדברים ומתרברים מה הם יעשו, אך בפועל כמעט ולא עושים דבר. לעומת זאת, אברהם מלמד אותנו שצריך לדבר פחות ולעשות יותר...

עכשיו נבדוק: מה אברהם נתן לאורחים?

- עוגות ששרה הכינה. ממה מכינים עוגות? מקמח. מאיזה קמח שרה הכינה? קמח סולת. הקמח המשובח. מכמה קמח? שלוש סאים.
סאה זו מידה עתיקה, ושלוש סאים זו כמות של 18-20 קילו קמח.
נשאל בכיתה: אימא של מי מכם אופה חלות? בכמה קמח היא משתמשת, וכמה חלות יוצאות לה?
סביר להניח שהתשובות הגבוהות יהיו סביב 1-2 ק"ג, וכמות החלות בהתאם (כ- 8-10 תלוי בגודל)

שרה מכינה כמות של לפחות פי 10 מהכמות שאימא מכינה! כמות של כ-90 עוגות!!
 זו כמות עצומה! אברהם מגיש לאורחיו בשפע גדול!!!

- בן בקר שעושה הנער (כנראה ישמעאל). איזה בן בקר? רך וטוב. מהסוג המשובח והטוב. הנער של אברהם שוחט פר צעיר, ומתחיל לנפנף במנגל... רק להבין את הגודל:

פר – יכול להתאים ל-30-40 איש בשפע... ואת כל השפע הזה אברהם נותן לאורחיו.

נשים לב שאת העוגות והבקר אברהם אינו מכין בעצמו, אלא מי עושה אותם? שרה והנער.

נשאל את התלמידים: מדוע? האם משום שלאברהם אין כוח?
 אנו רואים שאברהם רץ ומכין וממהר – כך שכנראה, אין זה בגלל חוסר כוח. אלא נסביר שאברהם רוצה לשתף את כל בני הבית במצווה, ורוצה לחנך את בנו במצוות הכנסת אורחים. זה משהו שכל בני הבית משתתפים בו וחווים ביחד.

המורה יסכם את מה שהאורחים קיבלו, ויאמר: "ובסוף, מוגשת הארוחה עם חמאה וחלב³. ואז יש לאברהם זמן לנוח, לשכב או לפחות לשבת... נכון, תלמידים?"

המורה יבקש מהתלמידים למצוא בפסוק האם אברהם שוכב לנוח או לא.

"והוא עומד עליהם" – מה אברהם עושה – עומד. היכן? עליהם.

מה זאת אומרת? אברהם עומד לשרת אותם, לראות האם חסר משהו. "אולי חסר לאדוני מלח? כוס מים? אולי עוד חתיכה מהסטייק?"

אברהם לא יושב לנוח!!!

הצעות להמחשה:

- קריאת הפסוקים במהירות.
- המחזה של אדם צולע וכאוב.
- שימוש בתמונות להמחשה: תמונות של פר, מנגל, עוגות, חמאה, חלב, עץ (מובא בפרק ההרחבות).

³ סביר להניח שתעלה כאן השאלה, כיצד אברהם נותן לאורחיו בשר וחלב יחד? תשובה אחת: הוא נתן להם חמאה וחלב, ואחר כך את הבשר. תשובה שנייה: לפני שניתנה התורה, לא נאסר לאכול בשר בחלב.

- על מנת להמחיש את "אמור מעט ועשה הרבה", נעשה טבלה על הלוח, ונכתוב בה את כל הפעלים שמופיעים ביחידה שבה מתוארים מעשיו של אברהם (זה בהתאם לרמת הכיתה, אם היא מכירה את המושג 'פועל').

יושב	ויאמר
וישא עיניו וירא	ויאמר
וירא	
וירץ	
וימהר	
רץ	
ויקח	
ויתן	
ויקח	
עשה	
ויתן	
עומד	

- בסוף השיעור, נחלק את הכיתה לקבוצות של 4-6 תלמידים, וכל קבוצה תתאמן להציג את הסיפור שלמדנו בשיעור. נבקש מהתלמידים לנסות להכניס בהצגה ביטויים מהחומש (אל נא, מהרי וכו').

מסרים והפנמה:

- על כך שאברהם מכניס אורחים, ייתכן שכבר למדנו בשיעורים הקודמים, אך היום למדנו על המאמץ שאברהם משקיע בכך: למרות הכאב והקושי, אברהם מכניס את אורחיו במהירות ובריצה.
- למדנו מאברהם כיצד נכניס אורחים:
 - לא רק "מה", אלא גם "איך" - לתת לאורח הרגשה נעימה. אמור מעט ועשה הרבה.
 - לתת לאורח בשפע ומהטוב ביותר, שירגיש נעים לקחת, ולא יחשוש שעומד להיגמר ושאין מספיק.
 - כולם משתתפים באירוח - כל בני הבית עוזרים.
 - גם אחרי שכבר הגשתי אוכל לאורחים, אשאר על ידם לראות אם חסר משהו, כי לא תמיד הם ירגישו נעים לבקש.

סיכום:

למדנו היום על מצוות הכנסת האורחים שאברהם הצטיין בה, מתוך אהבתו הגדולה לזולת, והדאגה והאכפתיות שלו לכל אחד.

גם אנו נשתדל ללכת בדרכיו, ונתאמץ לעזור ולסייע לחברינו גם כשקשה לנו.

נבקש מהתלמידים לספר כיצד הם היו מכניסים אורחים.

אפשר להציע לתלמידים לעשות מבצע אירוח של התלמידים בבית חביהם (בתיאום עם ההורים כמובן) ולחלק תעודה מכובדת לתלמיד שאירח חברים מהכיתה (דוגמה של תעודה, תוכלו לראות בפרק ההרחבות). זו גם הזדמנות ליצור קשרים חברתיים בכיתה, גם לתלמידים שיותר קשה להם.

הרחבות :

תמונות לשימוש ביחידה, המורה יפזר את התמונות הבאות או יקרין אותן על הלוח, ויבקש מהתלמידים לומר כיצד התמונה קשורה לסיפור על אברהם והאורחים.

אפשר גם להשתמש בהן בפעילות המוצעת בלימוד הפסוקים.

נספח התמונות והתעודה בעמודים הבאים

סיוון, תשע"ח

מבצע בית חם - חבר מביא חבר

= גזולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה "

לתלמיד היקר _____ ולמשפחתו

אנו שמחים להעניק לכם תעודה זו על הכנסת האורחים היפה
שקיימתם במבצע "בית חם - חבר מביא חבר".

אנו מודים לכם על ההיענות והנכונות לארח ולתת לזולת.

יהי רצון שתמשיכו ללכת בדרכיו של אברהם אבינו, להיות מכניסי
אורחים ואוהבי ישראל.

ויבורך ביתכם ויבורך שולחנכם כשולחנו של אברהם אבינו ואל יחסר
ממנו כל טוב לעד!

בברכה

תלמידי כיתה ב', תשע"ח

מפי נביא וגם חוזזה"

"יבורך חבית חזה"

